

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT LAPJA

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Községek, papok, gazdasági egyleti tagok és községi előjárók egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.

Telefon Egy példány 10 fillér. Telefon

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

BETEGH PÁL

SZÉPIROD. FŐMUNKATÁRS: FÜLEI SZÁNTÓ LAJOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos-utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők.

Apróhirdetések szavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérért más hirdetések olcsó árszabás szerint. Nyilt-tér sora 1 K.

M. kir. postatakarékpénztári chequeszám 10.489. szám.

"Hü Magyarországnak népéhez"

Motto: A mi kenyerünket add meg nekünk ma; és: 1848. jöj-jön el a te világod!

Írta: Védreós Jenő ügyvéd.

(I. Folytatás.)

"Évek óta majdnem teljesen szünetel a törvényhozás tevékenysége s a rendes kormányzás csaknem lehetetlenné van téve."

Igen, lehetetlenné, mert a korrupt kormányzati rendszer kiölte Magyarországon a parlamentáris és alkotmányos életet; mert Magyarország kormányzati és parlamentáris önállósága csak szemfényvesztés és játék volt a bécsi hatalom kezében, mert a kormány-elnökök nem a magyar nemzeti állam érdekeinek védői és előharcosai voltak, a minnek lenniök kellett volna, hanem gyávaság- és hiperlojalizmusból cserben hagyták Magyarországot; nem az ország érdekeit képviselték a koronával s Ausztriával szemben, hanem így feltétlen megadással teljesítették a Bécsből jött parancsokat. Ezen hitvány képviselő és ügyvitellel egy közjogilag, mint gazdaságilag az országot teljesen kiszolgáltatták az uralkodóház abszolút és Ausztria gazdasági érdekeinek; Magyarországot teljesen lenyűgözve tartották úgy, hogy alkotmányos és parlamentáris mázának hamis látszata alatt tényleg az uralkodó ház járszalagán lettünk vezetve és Ausztria járma alatt nyögtünk, minélfogva a nemzetnek önfentartási ösztöne és jogai iránt kétségbeesett küzdelme egy erkölcsi kényszerhelyzet volt.

"Oly áramlatok és törekvések érvényesültek, melyek megbontják az állam alkotmányos rendjét."

Igen, érvényesült áramlat és törekvés az iga aluli szabadulás iránt, a közjogi és gazdasági alárendeltség nyügének lerázása iránt s nem az alkotmányos rend megbomlása, hanem éppen ellenkezőleg, annak helyreállítása okából.

"Ezt az állapotot nem a hatalom idézte elő, hanem a pártok féktelen versengése, mely a kedélyek folytonos nyugtalanításával a közhangulatot oly irányba terelte, amely az államélet alkotmányos tényezőinek szükséges egyensúlyát megzavarja."

De igen, a hatalom idézte elő s a pártok féktelen versengése ráfogás, mert a tény az, hogy

a nemzet és a nemzetet képviselő ellenzék s főleg a függetlenségi és 48-as párt a szabadelvű kormányzatnak féktelen nyomása ellen védekezett; ennek folytán a közhangulat kezdte belátni, hogy a szabadelvű kormány-irányzat terelte Magyarországot oly, az uralkodó háztól és Ausztriától függő és elnyomott helyzetbe, mely Magyarországnak közjogi és gazdasági létét és fellendülését nem csak megzavarta, hanem végveszélybe sodorta.

"Az államszervezet működése meg lett akasztva."

Nem az államszervezet működése lett megakasztva, hanem miután idegen szervezetű és nemzet-ellenes irányú s Magyarország biztonságát veszélyeztető hadsereg uralma alatt nyögünk, melyben tulajdon gyermekeink lelkülete is ki lesz forgatva és meg lesz metelyezve, miután a hadseregnél való nemzeti jogaink és befolyásunk teljesen és alkotmányellenesen ki lettek küszöbölve: ennélfogva nem voltunk hajlandók ezen sérelmeink orvoslata nélkül több százmillió új hadi adót megszavazni és évenként tizezer számra több ujoncot kiszolgáltatni; a minnek meg vagy meg nem szavazása és feltételhez kötése, törvényes jogunk.

"Elsőben is megtámadtatt a parlamentárizmus alapelvét és előfeltételét képező többségi elv."

A parlamentárizmus alapelve, hogy a parlament ne a felülről és kívülről jövő hatalmi parancs-szavaknak szolgálai végrehajtója legyen s a kormány ne ezen felső és idegen érdek szolgálátában vezesse erkölcstelen és erőszakos módon orránál és hajánál fogva az országot; hogy a kormány ne teremtsen vesztegetésekkel és brutális hatalmi erőszakkal egy erkölcstelen és érdek hajhász képviselőházi többségi szövetséget; hanem tartsa fent a kormány az alkotmányosságának azon legelső alapelvét, hogy az ország szabadon és szive érzése szerint választandó képviselőház által legyen kormányozva, legyen pedig a nemzet jól felfogott érdekei, szükségletei, vágyai és törekvései szerint, nem pedig az uralkodó család hatalmi és Ausztria gazdasági érdekei szerint.

"Az országgyűlés képviselőháza kikétsége a lefolyt évek-

ben ismételen megakadályozta a többség akaratának érvényesülését s ennek következtében már az akkori kormányok kénytelenek voltak az államügyek ellátásáról az alkotmány rendes keretén kívül álló módon gondoskodni."

A chlopii hadparancs, a jelen kiáltvány, Magyarországnak gazdasági nyomora s az azóta történtek: megmutatták, hogy a mesterségesen megcsinált képviselőházi többségnek elvtelen szolgálékütsége hova juttatta az országot, hogy azt a végveszélybe döntötte s igenis, a képviselőháznak kisebbsége megakadályozta, a mondva csinált többség akaratának érvényesülését; megakadályozta hogy a Tisza irányzat továbbra is rabló gazdaságot üzzön Magyarország legszentebb jogaival; megakadályozta, hogy a lelketlen bepezsgözött többségcsorda, a kormány és képviselőházi elnöknek becstelen szövetekezéssel, zsebkező lobogtatásra megszavazza a klotürt és egyszer s mindenkorra megsemmisítse a képviselőház önalkotta házszabályait. Igenis, megakadályozta a nemzet érdekeit képviselő kisebbség, hogy a hatalom és Ausztria érdekeit képviselő kormányelnök, házelnök és mondva-csinált képviselőházi többségnek bünszövetsége: eltörölje a házszabályokban fekvő azon kimondhatatlan fontosságú alkotmány biztosítékot, hogy a lenyűgözött kisebbségnek obstrukcióval, hosszú vitával, kimerítő tárgyalással módja és joga legyen a nemzet sérelmeit oly mértékben a képviselőházban feltárni s a szabad sajtó segítségével az országgal megismertetni, hogy az ország a fenyegető veszélyt megérthesse, hogy az ország hangulata helyes nemzeties irányt nyerhessen, hogy minden egyes honpolgár lelkében a hazafias érzések felébrezhetők legyenek, hogy a szabad és nem befolyásolt képviselő választások alkalmával a nemzet a kisebbségnek segélyére siethessen, hogy az uralgó lelketlen többséget megsemmisithesse, mint ez a jelen esetben meg is történt. Vagy van-e hát oly hazafias érzésű s józan belátásu ember, ki be ne lássa ma, miszerint, ha sikerült volna az akkori többségnek a parlament kezéből kicsavarni a házszabályokban rejlő alkotmánybiztosítékot, úgy egyszer s min-

denkorra megsemmisítettett volna a magyar parlamentnek s Magyarországnak alkotmányos és törvényes ellenállási képessége s vajjon nem-e éppen akkor lett volna örökös osztályrésze Magyarországnak a „szenvedés és nyomor“?

"És midőn a politikai helyzet orvoslása végett a mult év január havában a nemzetre hivaikoztunk s az ennek következtében megejtett választások alkalmával a képviselőház egyik pártja sem nyerte meg az általános többséget: az ellenzéki pártok szövetségre léptek s következetesen meghiusítottak minden módot arra nézve, hogy a többség kebeléből a monarchia és szeretett Magyarországnak érdekében fennálló fejedelmi jogaink sérelme nélkül elfogadható alapon a kormány megalakíthatassék."

Nyilvánvaló valótlanág és üres ráfogás, hogy a szövetezett ellenzéki pártok meghiusítottak volna minden módot arra, miszerint a kormány megalakíthatassék.

Ugyanis az ellenzék egy pilanatra sem vonakodott a kormányt átvenni, de csakis nemzeti alapon volt erre kész, azonban nemzeti alapon ez töle megtagadtatott, ellenben az követeltetett az ellenzékötől, hogy adja be derekát éppen úgy, mint a Tisza-féle kormányok azt tették, ne okvetetlenkedjék alkotmányos igényekkel, hanem mint a szabadelvű kormányok tették, teljesítse azt vakon, a mit Ő Felsége követel s maradjon minden a régiben.

Pedig a magyar alkotmány értelmében nem csak a királynak van joga, hanem a nemzetnek is, sőt a nemzet éppen oly szuverén, mint a király, minden jognak forrása a nemzeti akarat, nem pedig a királyi kegyelem; az alkotmány értelmében tehát még a fejedelmi jogok is a nemzet akaratából ruháztattak a királyra, melyeket a király csak időlegesen haszonélvez.

(Folyt. köv.)

A politikai helyzetről.

* Nyári nagyszünidő politikai életünkben is érezhető. Mindenütt csendesség, visszavonultság honol. Eltűntek a politikusok, alig lehet tudni hollétükről. Csupán egy pár mondva-csinált szenzáció adott sovány, nyári táplálékot a politikai külső életnek. Ezek között elsőrendű bösz riadalt

rögtönzött a haladópartí és a vele egyhuron pendülő utcai sajtó a Jekelfalussy honvédelmi miniszter botos-ispánjának peres-ügye alkalmából. Következett azonban a bírói eljárás, amelynek folyamán nemcsak az tűnt ki, hogy szunyogot fujtak föl elefántta, hanem kétségtelenül bebizonyult az is, hogy a miniszter korrektül, jogosan és törvényesen járt el; semmi erőszakoskodás, visszaélés, igazságtalanság nem történt.

* **A hirhedt Maró Gergely**, ki igazi néven Surányi Károly középiskolai tanár, ugyancsak megjelent a látóhatáron, akár csak a fiumei cápa. Előbb Kaposvárról Budapestre, majd onnan visszaküldték Kaposvárra, most pedig Bártfára helyezték át. Bolyong, mint a kirekesztett lélek, mert ez a Surányi volt a szerzője annak a hirhedt kalendáriumnak, a mely Maró Gergely 48-as honvéd köpenyegé alatt megrágalmazta a koalíció vezéreit. Ezt a szennyíratot országsszerte terjesztették a darabont-kormány hübéres csatlóssai. Vármegyénkbe is jutott bőven belőle; gondoskodtak a haladó-emberek szétesztéséről. Most a szerzőt sehol sem tűrik meg az országban, de a bűnrészesek egyelőre nyugodtan pihennek babéraikon.

* **A nemzeti kormány** pedig bent a miniszteriumok irodáiban nem pihen, hanem sürgősen revideál. Minden osztály végzi a neki kiszabott munkálatokat. Egyik az alkotmányjogi biztosítékok megszilárdításán, másik az új polgári törvénykönyv befejezésén dolgozik. Szóval nagy a reményünk, hogy a nemzeti kormány mély nyomokat hagy maga után minden téren. Természetesen a báránybőrbe bujt haladó-partí farkasok, egy pillanatig sem szünetelnek fogukat csattogatni ellene. Alattomban szervezkednek, de azért kifelé tagadják bűnös szándékaikat. Taktikáznak és minden módon arra törekednek, hogy valamiképp elhiggyék róluk, hogy ők a 48-as eszmék jelenlegi képviselői. De azért soha

sem feledkeznek meg saját szerepükről, mely a közelmúltak visszairásában nyilvánul. Jól tudják, hogy a parlament legnagyobb pártjának, a függetlenségi pártnak mostani programja a koalícióban arra szoritkozik, hogy teljesen végrehajtsa, visszavivja az állami önállóság és függetlenség minden jogát, a melyet a hatvanhetes törvények előbbi hanyag kezelése érvényesülni nem engedett. Jól tudják a haladók, hogy ebben az elsődrendű törekvésben a többségi pártok között teljes az egység és egyetértés s hogy ezt az átmenet ideje alatt megbontani nem akarja a 48-as függetlenségi többség. Erre vetik hát magukat a nemzetközi haladók s folyton azt csiripolják, hogy a 48-asok eddigi elvi álláspontjukat a hatalom kedvéért szegre akasztották s azt ők, a haladók fogják onnan levenni. De a magyar politika letöri a belső ellenségek mesterkedéseit s föltartóztat hatatlanul fog előre menni az útján, melyet a nemzet a maga jövője, önállósága, függetlensége és gazdasági boldogulása irányában megszabott.

* **A külföldi politikában** Oroszország forrongása még mindig szerepel. A bolgárok és görögök között folyó egyenetlenségek is egyre élesek. Bulgária és Görögország között a diplomáciai összeköttetés megszakadt. Krétai új kormányzóvá Zámiszt nevezték ki. Franciaországban még foly a kulturharc. A belga püspökök teljes szolidaritást vállalnak a francia püspökökkel a pápa iránt való hűségben. A francia püspökök, bármily üldözésnek legyen is kitéve az egyház, bizalommal támaszkodnak az egész világ papságára.

Általános Mótorteknikai Kiállítás Budapestén 1907-ben.

A jövő év tavaszán Budapestén általános mótorteknikai kiállítás fog megtartatni. A most java fejlődésében levő magyar mótortipar a jövő évi kiállításon olyanformán akar bemutatkozni a magyar közönségnek, hogy az a jelenleg oly erős

külföldi mótortipar helyett a hazai mótortipart felismerje és pártolásba vegye. A kiállítás azonban nemcsak kereskedelmi érdekű, — érteve alatta gyárosaink üzleti bemutatkozását — hanem a hazai mezőgazdasági és ipari közönségre tanulságos is akar lenni, amennyiben a kiállítás rendezősége, melyben elsődrendű mótortiparaink kivétel nélkül helyet foglalnak, a kiállítás keretén belül alkalmat fog nyújtani a közönségnek arra, hogy a mótortipar alkalmazását minden fajtájában, minden alkalmazási módjában, a mótorteknikát pedig legnépszerűbb módon való ismertetés és szemlélet útján megismerje.

Azok a nagy gazdasági érdekek, amelyek a mótortiparok az ipar, főleg pedig a közép- és kisipar terén és másrészt a mezőgazdaság minden ágában való terjedéséhez fűződnek, a gyárosok részéről épen az által fognak honoráltatni, hogy gyárosaink igen jelentékeny áldozatokat fognak önként hozni, a kiállításon való bemutatkozásuk céljából.

A kiállítás nemcsak a városligeti iparcsanokra, amelyet a kormány e célra már átengedett, hanem az iparcsarnok előtti területre is ki fog terjedni.

Gyárosaink a kiállításra meglehetősen építkezéseket is csinálnak. Így például legnagyobb malomberendezési és mótortipari cégünk egy mótortiparú teljes malmot fog felépíteni. Egy szivattyúgyárunk nagy mótortiparú berendezésű szivattyútelepet szándékozik bemutatni. Egy hatalmas turbina berendezés is bemutatásra kerül. Csak e néhány példából is látható az, hogy gyárosainknak a kiállításon való megjelenése olyan költségeket igényel, amelyek fejében hazai iparunk elvárhatja, hogy hosszabb időn át legyen módja a közönségnek a kiállítást szemlélni és tanulmányozni.

Hozzájárul mindezekhez az is, hogy a kiállítást rendező Magyar Automobiltechnikai-Egyesület már is gondoskodott arról, hogy a kiállítás tartama alatt a kiállítás területén az egyes kiállítási objektumok előtt váltakozva rendszeres, népszerű szak-előadások tartassanak a napnak bizonyos meghatározott órájában, amelyen a kiállítást látogató közönség díjtalanul vehet részt. Ilyen szak-előadások a kiállítás egész tartama alatt fognak tartatni és céljuk az, hogy a kiállítást látogató közönség e népszerű szabad előadások

által a mótortipar szerkezetét, kezeletét, előforduló hibák keresését és kiküszöbölését, a mótortipar alkalmazási módját, általában az azok használatára, használhatóságára, költségeire és üzemére vonatkozólag mindama ismereteket elsajátítsák. amelyek alkalmasak arra, hogy a Magyar Mótortipar és Automobiltechnikai-Egyesület által maga elé tűzött cél, t. i. a mótortipar és azok használatának népszerűsítése és terjesztése minél jobban megközelíthessék.

A kiállítás rendezősége ebből a célból nagy országos propagandát fog kifejteni és az ország minden részéből váltakozva mezőgazdasági és iparos körökből csoportos felrakásokat fog rendezni a kiállítás tanulmányozása és az abban megtartandó mótorteknikai előadások hallgatása céljából.

A kiállításnak ez a nagyszabású programja hivatva van a hazai iparnak és mezőgazdaságnak a mótortipar terjesztése által az eddiginél nagyobb lendületet adni, következőleg iparunk és mezőgazdaságunkra fejlesztőleg hatni.

De hivatva van egyúttal a hazai mótortipar nagyobb fejlesztését, hazai mótortipariparjainknak nagyobb pártolását a magyar közönségben felébreszteni.

Mivel a kiállítás az összes erőfejlesztő gépeket, úgy mint benzín-, nyersolaj-, petroleum-, gáz-, szivógáz-, kohógáz-, villany-, szél-, víz-, gőz- és hőgőz-mótortiparok stb. valamint azok tartozékainak, alkatrészeinek és azok által hajtható gépeknek bemutatása lesz, ez a kiállítás oly nagyszabású, hogy a millénárius kiállítás óta ilyen nagyszabású kiállítás hazánkban még nem volt, de szervezeténél és hatalmánál fogva e kiállítás eddig még a világon páratlanul áll és alkalmas arra, hogy a külföld figyelmét is felhívja erre a szorosan magyar jellegű meg-tartandó hazai kiállításunkra.

Magyar Mótortipar- és Automobiltechnikai Egyesület.

Budapest, VI., Andrássy-ut 55. sz.

KÜLÖNFÉLÉK.

Az E. K. E. közgyűlése Szováton.

Folyó hó 19-én tartotta az E. K. E. 16-ik közgyűlést Szováta fűdön.

A közgyűlés iránt igen nagy érdeklődés nyilvánult, mert ekkor töl-

A „SZEKELY-UDVARHELY” TÁRCÁJA.

A székelyek reáltörténete 1562—1691-ig.

Írta: Connert János, ford. Balásy Dénes.
(56. folytatás.)

A kevésbé vagyonos lófők csak személyes szolgálatra voltak a hadban kötelezve és e kötelezettség állott úgy az 1562—91-iki időszakra, mint az azelőtti évekre nézve. A szükség szerint úgy összesen és együtt, mint részben, tetteles szolgálatra behivatottak voltak ők. Benkő úgy véli,¹⁵ hogy a székelyek 1555-től 1597-ig legénységöknek csak ötöd¹⁶ részét kellett hadba küldeniök, de hát ez nem áll. Igaz, hogy 1555-ben csak egyötöd volt köteles elmenni a háborúba, csak hogy az általuk kiállított csapatarány, igen változó és különböző vala a következő időben. 1564-ben az országgyűlés határozata szerint a körülményekhez képest csak egytizedet, egytized, egyötöd, néha pedig minden fegyverfogható székely köteles volt hadba menni.¹⁷ 1565-ben a lófőknek minden ötödik embert föl kellett szerelniök, kikért a jobbágyságha esett harmadik rend fizette a zsoldot. Ennek a főszerelt legénységnek a székelyvásárhelyi őrségen kellett tanyáznia. A többiek otthon indulásra készen álltak.¹⁸ 1592-ben Háromszéken csaknem minden lófő

főkelt, míg a többiek Csik kivételével nem állítottak csapatot.¹⁹

1597-ben kimondja az országgyűlés, hogy jövőre a székelyek, a fegyverfoghatók ötöde helyett csak egy-husztodot tartoznak kiállítani,²⁰ de az általános fölkelés kötelezettsége továbbra is megmarad.²¹ magok a lófők pedig szükség szerint ezután is kisebb-nagyobb arány szerint tartoznak felülni. 1604 augusztusban a lázongó hajduk elleni hadjáratra 2000 darabot mellett csak 500 lófő ült fel.²² A többiek októberben táborba vonattak össze, hogy szükség esetén rögtön indulhassanak.²³ 1606-ban 2000 lófő megy hadba,²⁴ és 1620-ban egy részleges mozgósításkor 600.²⁵ 1683-ban parancs megy, általános fölkelésre szólító stb.²⁶ Kitészik ezekből, hogy a fejedelmeket a fölkelésben az idők következményei s az ország helyzete irányították. Egészen és nagyban bátran állíthatni, hogy a hadi szolgálat terhei a XVII. században folyvást növekedtek, úgy, hogy a székely fegyverviselők emiatt igen gyakran fakadtak panaszra.

A lófők és főnépek fegyverzete egyforma volt. Az első és legszükségesebb hadfelszerelési eszköz a ló volt. Az a lófő, kinek lova nem volt, annak a míg vásárolhatt, még a XVII. században is gyalog kellett szolgálnia²⁷ és nagy bánatára (ha nincs lova, jár gyalog) néha vég-

képp a darabontok közé degradáltak.²⁸ A második nélkülözhetetlen fegyver a kopja volt; az országos cikkelyekben nem ritkán van szó kopjás lovasokról. 1545-ben a marosvásárhelyi országgyűlés a primipilusok főszerelésére nézve a következő határozatot hozta: kinek 50 forintot érő vagyona van, legyen annak páncélja, sisakja és lándzsája, kinek csak 15 ftja van, lovon kívül legyen sisakja és kopjája, de a többi lófő is készen tartson legalább egy lovat. Ez maradt azután is, a következő időkben is, a főszerelés. 1601-ben kötelez Báthori Zsigmond egy általa lófőrendbe emelt székelyt, hogy háboru esetére ellássa magát jó paripával, karddal, sisakkal, páncéllal s egyéb vitézi szerszámmal.²⁹ 1605-ben megkívánja egy székely lófőtől Bocskai, hogy legyen neki legalább egy lova és egy kopjája.³⁰ 1636-ban is a lovon kívül a paizs, sisak és a kopja, így van hivatalosan megjelölve,³¹ mint lófőnél a köteles és nélkülözhetetlen főszerelési eszközök — és ezek tényleg azután is azok maradtak.³² A ló megszerzése azonban akkor is, ezután is, nehéz dolog volt. Még 1683-ban is, az általános fölkelés megparancsolásakor, meg van mellesleg és külön jegyezve, hogy a székelyek fejenként tartoznak megjelenni, de jól főszerelve, jó számmal, tisztességes ruhában, ló-

val, fegyverrel, s ne farkaskengyelén, mint az elmúlt esztendőben.³³ Egyenruházatot azonban, uniformist nem viseltek. A XVII. században a lófők rendje a székelység eme derékhadja, igen meggyarapodott, miért aztán a fegyverviselők száma is jelentősen megnőtt.

A székelyek harmadik rendje 1562-ig nyilasokat, lövőket (innét a helységnev is: Lövöte) állított és küldött hadba; fegyverök a kéziij volt, sokaknál pedig egy-egy jó kézbeli vagy kopja, innét aztán az ők pixidárius nevek is, a pixistól. 1562-ben jobbágyságha kerültek ezek mind, amely eleinte türhető formában nyilvánult, mert néhány éven át kincstári jobbágyságok valának. Mint ilyenek, hadi szolgálatot tettek kezdetben. Ők voltak, mint a vármegyén a jobbágyságok, nehéz időkben a fölkelők utócsapata. Mert nagy szorongattatáskor, a mint azt Bethlen Gábor 1615-ben megparancsolja, fölkelni és menni kellett háborúba a lövőknek és a jobbágyságoknak is a többivel, a földönlakóknak és zseléléreknak is, általában mindenkinek, aki a fegyvert elbirta.³⁴ De csak ritkán esett meg mozgósításuk. Ellenben a hadban szolgáló szabadok részére nekik kellett gondoskodni a zsoldról.³⁵ 1593-ban minden 10 kapunak egy teljesen főszerelt lövőt kellett állítani.³⁶ Ugyanezt tették 1601-ben is. (Folyt. köv.)

törték be a megüresült elnöki tisztséget is. Feilitzsch Arthur báró volt ugyanis több éven át az egyesület elnöke. Az ország minden részéből jelentkeztek és vettek részt a közgyűlésen, azonban a nagyszámú fürdőközönség kénytelen volt a közgyűléstől távolmaradni, mert az E. K. E. tisztikarát és a mintegy 100 egyénből álló csoportot a vicinális 4 órai késéssel hozta be és így a közgyűlést a programtól eltérően d. u. fél 1 órakor, tehát ebéd idején tartották meg.

A gyűlést Dr Zakariás János elnök nyitotta meg egy lendületes beszédben, megvádolva a nagy közönséget a közügyek iránt való közömbösséggel. Köszönetet mondott megjelenésükért Nagy Károly főerdőtanácsosnak, mint a földművelésügyi miniszterium kiküldöttjének, Horváth Miklós és Körössy József főszolgabíróknak, mint a szomszéd megyék hivatalos képviselőinek és a közönségnek megjelenésükért, majd bejelentette, hogy mivel Szádeczky Gyula dr egyetemi tanár közbejött akadályok miatt nem jöhetett el, a műsor 3. pontja elmarad. Ezután az elnök elparentálta Czárán Gyulát és Cserey Jánosét. Emléküket jegyzőkönyvileg örökítik meg.

A gyűlés jegyzőkönyvét Holló Károly tanár vezette, hitelesítéssel Dr Gergely Albert és Péter Béla voltak megbízva. Ezután felolvasták a táviratokat. Molnár Viktor kultuszminiszteri államtitkár, a Magyarországi Kárpát-Egyesület stb. küldött üdvözlő táviratot. Elhatározták, hogy József főherceg védnököt táviratilag üdvözlik.

Kovács Géza főtitkár felolvasta a választmány szép és tartalmas jelentését, melyből kitűnt, hogy Radnóthi Dezső elhunyt főtitkár síremlékére a gyűjtés befejezéshez közeledik és már az ősszel felállítják síremlékét. A jelentés keretében elfogadták, hogy Czárán Gyulának közadakozásból az E. K. E. emléket állít a révi szorosban.

A költségvetésből kiemeljük, hogy a Brassó melletti Nagykőhavas menedékházának építésére 1906-ra 500 és 1907-re is 500 koronát szavazott meg a közgyűlés. Örömmel vették tudomásul, hogy a révi vízesésnél 19 000 korona költséggel állomást épít a MAV. és a révi barlang feltárása az utolsó években 500 métert haladt előre, de a végét még most sem találták meg. Itt tehát nagy természeti kincset találtak a föld gyomrában. A főtitkárnak a szép jelentés elkészítése és összeállításáért jegyzőkönyvi köszönetet szavaztak.

Következett a tisztikar választása. Elnök lett: Heppes Miklós kolozsvári táblai tanácselnök.

1. Alelnök: Szádeczky Lajos egyet. tanár.
2. Alelnök: Báró Mannsberg Sándor bankigazgató.
3. Alelnök: Dr Márki Sándor egyet. tanár.
4. Alelnök: Dr Kossutány Ignác egyet. tanár.
5. Alelnök: Dr Zakariás János orsz. képviselő.

Gyűlés után fényes ebéd, este pedig nagy lampionos kivilágítás és confetti, szerpentin dobálás volt. A lampionokat végre az eső oltotta ki, amely egész éjjel esett.

— **Telekkönyveink rendezése** ügyében az előkészületek teljes erővel megindultak. Legközelebb 50 új bírót, megfelelő számú telekkönyvvezetőt és irnokot fognak kinevezni. A telekkönyvek helyesbítésének elrendeléséhez — törvény szerint — szükséges, hogy azt az illető községek maguk kérjék a bíróság útján az igazságügyi minisztertől. Aki ismeri a Székelyföld telekkönyveinek rendezetlen voltát s azt a bűnös nemtörődömséget, melyet nálunk e téren tanusítanak, bizonyára örömmel üdvözli az igazságügyi kormány törekvését. Már most a községeken van a sor, hogy kérelmüket minél előbb beterjesszék és saját érdekében a telekkönyvük helyesbítését elősegítsék. Minden pillanat elmulasztása tetemes károsodással jár s épen ezért nem tudjuk eléggé ajánlani a sürgős folyamodást. Felhívjuk az összes községek vezetőit tehát, hogy a szükséges felvilágosításokat adják meg és mindent kövessenek el a nagy-horderejű telekkönyvi rendezés iránt való bejelentések érdekében. Ezzel a népnek nagy szolgálatot tesznek.

— **Szegénységi bizonyítvány** — **halál-ok.** Némely faluhelyen butaságból-e, vagy „a község terhén könnyíteni akaró” rosszindulatu spekulációból, de el van terjedve, hogy akit szegénységi bizonyítvány mellett kórházilag ápolnak, az feltétlenül meghal, mert olyan ételt kap, amitől elpusztul. E miatt való félelmében aztán a hiszekegyen nép gyógykezelés nélkül sinylődik otthon és gyakran megfelelő minőségű és mennyiségű táplálék hiányában is éhen hal inkább, mintsem a rendes, pontos, lelkiismeretes gyógykezelést, kellő táplálást keresné az e célra berendezett kórházban. Ajánljuk ezt a sajnálatos balhiedelemről tanuskodó állapotot a vármegye főispánja figyelmébe. Adjon és adasson ki körrendeletet, szólítsák fel a papokat s tanítókat a nép ezirányú felvilágosítására.

— **A székelyudvarhelyi állami polgári leányiskolában** a tanulók beírása szeptember hó 1 én kezdődik és tart szeptember 4-éig bezárólag, naponként délelőtt 8—12 óráig, délután 2—5 óráig. Tanítási díj: egész évre 20 korona, beiratási díj 2 K, értesítő-díj 2 K, nyugdíjilleték 30 f. összesen 24 K 30 f. A 20 K tanítási díjat egészen vagy felig elengedheti Udvarhelyvármegye kir. tanfelügyelője vagyontalan szülők szorgalmas és jó magaviseletű gyermekeinek. A folyamodvány mellékletei: 1. az utolsó iskolai bizonyítvány, 2. legújabb keletű szegénységi bizonyítvány. Az így felszerelt folyamodvány mindjárt a beiratáskor nyújtandó át az igazgatónak. Tanárok, tanítók, katonák gyermekei hivatalból tandíjmentesek.

— **Mintaméhések a Székelyföldön.** A székely társaságok szövetsége a földművelésügyi minisztertől kérelmezte volt és mi is gyakran sürgöttük, hogy a Székelyföld külön méhészeti kerületet kapjon. Darányi Ignác miniszter annak idején ezt nálunk megígérte volt. Most azonban a miniszteri kirendeltséget arról értesítette, hogy ez részben adminisztratív, másrészt pénzügyi okok miatt nem lehetséges. Azonban a Székelyföld méhészetének fejlesztése céljából három minta-méhest mégis felállítanak s ezeknél időnként különböző foglalkozású egyének részére

szaktanfolyamokat rendeznek. Ilyen mintaméhes — írja a „Székely Világ” — Maros-Vásárhelyen, Gyergyóditróban és Székelykeresztúron lesz. Az első már épül és a jelen évben tanfolyamokat is tartanak. Azonban arról, hogy a két utóbi mikor valósul meg — eddig szó sem volt. Talán csak nem marad pusztá ígéret, mint a bolgárrendszertü minta-zöldségtermelés. Arról szintén intézkedett a miniszter, hogy egyik erdélyrészi méhészeti szaktanár székhelye Maros-Vásárhelyre kerüljön — természetesen a kirendeltség javaslatára. Hát miért nem helyezik Székelykeresztúrra azt a székelyföldi tanító-képző intézetet; itt értékesítheti a szaktanár tudományát legjobban az egész Székelyföld javára. Felszeg intézkedéseiből már eddig is elég volt. Bár vége szakadna. Nem hisszük, hogy a miniszter az ilyesmiket helyeselné, mert Darányi személyesen járt nálunk és ismeri a Székelyföld fekvését. Jó lenne tudomására hozni ezeket és másokat, miket az ő neve alatt, de tudtán kívül intéznek.

— **Az oklándi polgári olvasókör** folyó évi szeptember 2-án a Bekő Mihály kertjében zártkörű nyári táncmulatságot rendez személyenkint 1 K 20 filléres belépődíjjal. Ezzel kapcsolatosan zsákbaugrás, lepényragás, árbócmászás, céllövés, valamint este tűzijáték lesz. A mulatság d. u. 2 órakor kezdődik és a tánc reggelig tart, amelyen csak azok vehetnek részt, akik meghívót kapnak.

— **Székely vasutat a székelységnek!** Háromszékvármegye törvényhatósági bizottsága a székely társaságok szövetségének átiratára, a Kolozsvár — Maros-Vásárhely — Székelyudvarhely — Sepsiszentgyörgy — Constanza között építendő székelyföldi vasut tárgyában 297—906 jkvi sz. alatt kimondotta, hogy annak kiépítését szükségesnek s az egész Székelyföldre kiható nagy fontosságúnak tartja. A szövetség feliratát pártoló felterjesztéssel támogatja.

— **Felső kereskedelmi iskola a Székelyföldön** — nem lesz, de Brassóban és Fogarasban van. Ha gróf Apponyi Albert közoktatásügyi magyar miniszter 5—5 székely fiúnak ingyenes ellátást és tankönyveket biztosítana államköltségen a nevezett iskoláknál, egyelőre évenként 10 székely fiu nyerne kereskedelmi oktatást — még pedig nemzetiségi vidékeken. Kisértse meg a székely társaságok szövetsége, hátha ezt teljesítené a miniszter addig is, míg a felső kereskedelmi iskolát megkapjuk. Mi nem cifraságból kívántuk az iskola székelyföldi létesítését, hanem azért, hogy fiaink abban az irányban oktatást nyerjenek.

— **Kutak és vízvezetékek.** Lapunkban többször tettük szóvá vármegyénk egyes községeinek vízszükségletét. Most — mint a „Székely Világ” írja — a székelyföldi kirendeltség elhatározta, hogy ott, hol a szükség legnagyobb, mely kutakat furat, esetleg kisebb vízvezetéket létesít az egész Székelyföldön. A viszonyok tanulmányozására Dilnberger Béla, a közegészségügyi osztályhoz beosztott mérnök immár leérkezett s a kirendeltség által kijelölt községeket bejárja. Marostordavármegyében, a kirendeltség vezetőségére k. székelyhelyén: Mezőbánd, Mezőpanit, Csóka és Nyarászentanna;

Tordaaaranyosvármegyében: Felvinc és Harasztos; Háromszékvármegyében: Feldoboly és Kálnok; Udvarhelyvármegyében pedig Szentmiklós és Szentertzsébet községek vannak kijelölve. Vármegyénkben Tordátfalva, Medesér s még más községek is találhatók, ahol rendkívüli vízszükség van, sőt Székelyudvarhelyt is elférne egy pár próbafúrás, melynek nyomán bebizonyítható lenne, hogy itt is lehet valódi jó ivóvizet találni.

— **Fürdő-ügyi tanszék egyetemeken.** A székely társaságok szövetsége nagyfontosságú fölterjesztést intézett a közoktatásügyi miniszterhez, hogy az egyetemeken fürdő-ügyi új tanszéket létesítsen, vagy legalább is ezen fontos tárgynak kötelező rendes tanítása és az orvosi vizsgákon a hazai fürdők és ásványvizek beható ismertetésének kötelező tantárgyként való fölvétele iránt rendelkezzen. Reméljük, hogy gróf Apponyi miniszter ezt a nemzeti közügyet méltó figyelemben részesíti.

— **Az erdélyrészi Gazdasági Gépkiállítás.** Tekintettel az idei, szeptember 5-étől 9-éig tartó kolozsvári kiállítás rendkívüli jelentőségére, felhívjuk az érdekeltek figyelmét arra, hogy részvételi bejelentéseket a rendezőség már technikai okokból is, legkésőbb még e hó 28 áig fogadhat el. A bejelentések az Erdélyi Gazdasági Egylet Titkári Hivatalához, Kolozsvárt intézendők.

— **Betöréses lopás.** Krempels Vilmos 24 éves, esztergályos ez év elején Paget Olivér bezárt műhelyébe éjjel behatolt és onnan 70 K-t ellopott. Ezen cselekményért szombaton a helybeli kir. törvényszék 2 évi fegyházra, 5 évi hivatalvesztésre és politikai jogainak felfüggesztésére ítélte a hűtlen segédet, aki gazdáját így megkárosította.

— **Tánciskola városunkban.** Simkovits József okl. táncitanító szeptember hó elején városunkba érkezik és szokásos tánciskolai tanfolyamát megnyitja.

— **Magyarországi munkások rokkant- és nyugdíj-egyletének** fiókpénztára Székelyudvarhelyt folyó évi szeptember 16-án d. u. 3 órakor a polgári önképző-kör nagytermében alakul megvégelegesen. Beiratkozni Blájer Balázs tanító, ideigl. pénztárnoknál (Alsómalomutca) lehet 1 K 20 fillér díj és 2—4 heti illeték befizetése mellett.

— **Cimeres névjegyek** rendes és dombornyomással, igen csinos kiállításban készülnek Betegh Pál és Társa könyvnyomtató-intézetében Székelyudvarhelyt. Nagy választék, előnyös árak, pontos kiszolgálás.

— **Gőzmalom-építés Marosvásárhelyen.** Ha im a n Ignác Marosvásárhelyen gőzmalmot és gőzfűrészt épített. Az engedélyezési tárgyalást a városi hatóság közbenjöttével a minap már meg is tartották.

— **Salamon Kálmán** székelykeresztúri műfaragómester által fából készített tárgyak, u. m. salátavilla és kanál, óra- és hamutartó, díszes dobozok, szobadiszek kaphatók Betegh Pál és Társa könyv- és papírkereskedésében.

— **Országos kirakóvásárok augusztus havában** a következő helységeken és napokon lesznek:

23. Felvincz, Kis-Kapus, Nagy-Borosnyó, Sárkány.
24. Nagy-Kapus, Paszmos, Szászsebes.
25. Korond, Morgonda.
27. Alsó-Vist, Hátszeg, Kerellő-Szt.-Pál, Magy.-Fráta, Magy.-Nagy-Zsombor.
28. Maros-Illye, Sülemed, Topánfalva, Tövis.
29. Besztercze, Nagy-Disznód.
30. Zalatna.
31. Alczina.

KÖZGAZDASÁG.

Mikor és miért töri a dob a szemet? Az árpa szem a cséplőgépen két helyen sérülhet meg, ugymint a dobban és a toklászóban. Tartásuk szem előtt tehát a gazdák és cséplőgépkezelők a következő tudnivalókat: I. Minden árpacséplés előtt ki kell próbálni a kosár állást és próbálgatások útján úgy beállítani, hogy a szemet a kalászról jól lecsépelje ugyan, de hozzá toklászt ne hagyjon rajta, se meg ne sértse. II. Hogy a dob megsérti-e az árpaszemet vagy sem, azt úgy lehet meg tudni, hogy a magfelhordó (paternoster vagy elevator) fenekén levő tolóaj-

tót kihuzzuk és a szemet itt eresztjük ki. Ha találunk sérült szemet, akkor a dobban van a hiba és most keresni kell a hibát. III. A dob a következő okokból sérülhet, vagy törheti a szemet: 1. Ha gyorsabban forog, mint kellene. 2. Ha a dob nincs jól összeállítva és egyes lécek túl magasra vannak szerelve. A dobban a léceknek mind pontosan egy magasságban kell feküdniök. 3. Ha a kosár tulságosan közel áll a dobhoz, vagyis nagyon meg van huzva. Ekkor hátrább, tágabbra kell állítani a kosarat. 4. Ha a kosár nincs egyenletesen meghuzva és egyik végén közelebb áll a dobhoz, mint

a másikon. Ezt meg kell keresni a cséplőgép oldalán levő kémlelő lyukakon át nézve s a dobot egyenletesen állítani. IV. Új gépnél míg a kosárlécek és dobverőlécek kissé meg nem koptak, inkább tágabbra állított kosárral keireinte dolgozni. V. Használt gépnél a dobverőlécek közepén jobban kikopnak, mint két szélükön. Az ilyen egyenetlenül koptott verőlécek nem csépelnek jól s ha akkor a kosarat közelebb hozzuk a dobhoz, a verőléc két végén megsérti vagy töri a szemet. Ez esetben a koptott verőléceket egyenesre kell reszelni, vagyis két végén a bordákat reszelővel oly ala-

csonyra kell reszelni, mint amint alacsonyra a közepén koptak. Vagy pedig új verőléceket kell a dobra szerelni. Ha a kosárlécek élei lekoptak, ezeket ki kell venni a kosárból és egyenesre, élesre gyalulni. VI. A kosár állítása új gépeknél a cséplőgép oldalán levő beosztás szerint történik. Koptott kosár es dobnál e beosztás már nem mutathat biztosan, azért a cséplőgép két oldalán levő kémlelő lyukakon átnézve szemmel is meg kell vizsgálni a beállítást, hogy az a kosár egész hosszában egyenletes legyen.

Kiadja: Betegh Pál és Társa ujságkiadó intézete.

Zene és műének tanfolyam.

Alólirott a nagyérdemű közönség szives tudomására kívánja adni, hogy Székelyudvarhelyt Árpád-utca 7 sz. alatt f. év szeptember hó 1-én

zene-iskoláját

ujból megnyitja, hol zongora, hegedű, citera, cimbalom játékokban, ugyszintén a műénekekben is, a legjobb tanítási módszer szerint alapos oktatást, úgy kezdők és haladók is nyerhetnek.

Minél tömegesebb megbízást kérve vagyok

teljes tisztelettel:
Baku Katalin,
okl. zene-tanítónő.

BOR!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben hapható.

Hegedű-oktatás. Képzett fiatal

ember hajlandó bárkit hegedű-oktatásban részesíteni. Címe megtudható a kiadóhivatalban.

Üzlet átvétel.

Alulirott tisztelettel tudatom a n. é. közönséggel, hogy *Sterba Ödön jóhírű fűszerkereskedését* vétel útján átvettem és azt ezentul saját nevem alatt folytatom.

Midőn ezt a körülményt a közönség szives tudomására hozom, kijelentem, hogy fő törekvésem lesz a legkényesebb igényeket is úgy a *szolid, pontos és előzékeny kiszolgálással, mint kiváló minőségű és olcsó áruimmal kiérdemelni.*

Kérem a n. é. közönség elődöm iránt tanusított szives pártfogását részemre is fentartani és én ígérem, hogy azt minden tekintetben ki is fogom érdemelni.

Gyarmathy Ákos
fűszerkereskedő.

Baross, Borszéki és Kászoni vizek!

Üzletáthelyezés!

Van szerencsém a nagyérdemű közönség szives tudomására adni, hogy üzletemet áthelyeztem az alsó piactérre, az ujonnan épült

Frölichné-féle üzlethelyiségbe

hol egyszersmind nagyon szép raktárt rendeztem be mindennemű fűszerárakban, porcellán, üveg, gyermekjáték, diszműárak, függő, fali és asztali lámpákban.

Amidőn kérem a nagyérdemű közönség szives pártfogását, ígérem, hogy igyekezni fogok minden esetben igen tisztelt vevőimet a legjobban és legolcsóbban kiszolgálni.

Teljes tisztelettel

SZENTPÉTERY GERGELY.

Államilag ólomzárolt lucerna és lóhere magvak. Valamint baltacin-, répa- és fűmagvak. Valódi erfurti konyha-, kerti- és virágmagvak a legjobb minőségben a legolcsóbb árakon.

Mindig friss fűszerárak!

Elvállal teljes iroda- és iskola-berendezéseket olcsó áron

SZÉKELY-UDVARHELY

tiszta 48-as függetlenségi lap, Udvarhelymegye legelterjedtebb közlönye. Megjelenik hetenkint 2 szer. Előfizetési ára félévre 5 K. Elterjedtségénél fogva hirdetésekre a legalkalmasabb.

Emke Adria Rákóczy Szt-István Szepesi len legjobb magyar gyártmányú diszlevélpapírok. Ezekon kívül közönséges és finom, szines és virágos levélpapírok és borítékok, levél-kártyák, gyász **Képes levelezőlapok** 20-féle helybeli felvétel. Nagy választék tájképes, virágos, genre, művész- és alkalmi kártyákból és üdvözlő jegyekből.

Allandóan kaphatók mindenféle **kész nyomtatványok**, u. m. községi, körjegyzői, szolgabiroisági, végrehajtói, ügyvédi, lelkészi, iskolai, üzleti és különféle magánügyi nyomtatványok.

NYOMTATVÁNYRAKTÁR

KÖNYVNYOMTATÓ- ÉS
KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET

BETEGH PÁL ÉS TÁRSA

KÖNYV-, ZENEMŰ- ÉS
PAPIRKERESKEDÉS

Mindenféle színű, nagyságu, súlyu és minőségű irodai és író-

PAPIROSOK

vonalzott és sima levélpapírok, vonalzott és rovatos papírok, rajzpapírok, írógéppapírok, csomagoló és selyempapírok, másolópapírok, itató-papírok, szűrő-papírok, torta- és befőző papírok, könyvkötő-papírok és papírkülönlegességek. Kártyapapírok.

Lemezpapírok minden sulyban. Hangjegypapírok. Sorvezetők.

Irkák, füzetek,

jegyzetkönyvek, hangjegyfüzetek, rajzfüzetek, vázlatkönyvek, rajzminták, szepirási és rondírási minták. Olcsó legyező-faldiszkek, klozetpapírok, szivarkahüvely, szivarka s névjegyárcák. Dohány- és szivartárcák bőrből és fémből. Börtárcák, pénzes-erszények, iskolai és irománytáskák.

Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31 (saját ház).

Ajánlják modern gépekkel szakszerűen berendezett

KÖNYVNYOMDÁJUKAT

mindenféle könyvnyomdai munkák, u. m.: művek, füzetek, táblázatok, hatósági és üzleti nyomtatványok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, falragaszok, körlevelek, gyászjelentések stb. pontos és jutányos áron való elkészítésére. Ajánlják továbbá

KÖNYVKÖTÉSZETÜKET

honnan izléses munkák a legrovidebb idő alatt olcsó áron kerülnek ki.

Acélírótollak, rondtollak, üveg-tollak, tollszárak, disztollszárak. **Írók**, fekete, szines és másoló-ironok, notes-ironok, csavarironok (crayonok), zsebironok, csavarironbetétek, ironvédők, ironhegyezők. **Kréták**, iskolai, kávéházi és fajlező kréták, szines kréták. **Tinták**, legjobb irodai és másoló tinták, szines, vegy- és ruhajelző-tinták, bélyegzőfesték, tus, mézga, folttisztító, bronz.

HEGEDŰ, hegedűvonó, hurok, hegedű-iskola, hegedű-alkatrészek. Gramophon és fonográfok, lemezek és hengerek, tük. Hangoló-sipok és okarinák. Monogramok fehérnemű és levélpapírjelzésre. Kézi nyomda. — Különféle bélyegzők, pecsétnyomók, pecsétjegyek, pecsétviasz, festékpárnák, ostyák. Ajtóablak és névfeliratok öntött fémből, erdészkalapácsok gyári árban.

Körzők,

vonalzók, háromszögek, szög-mérő, rajzdeszák, tolltokok, itatódeszák, vízfesték minden színben. Ecsetek. Irodai és zsebtintatartók, disztintatartók, toll-állványok, szivaes-csésze, író-mappák. Legjobb dörzsmézők, gummiszalagok. — Rajzszögek, szönyegszögek, kapesok stb.

A Székelyföld legnagyobb kész nyomtatványraktára

Nyomatott Betegh Pál és Társa könyvnyomtató intézetében Székelyudvarhelyt, 1906.